

Теж саме стосувалося і курсу „Епізодичні розповіді з історії СРСР” (5 клас). Кількість краєзнавчих уроків у ньому протягом 80-х рр. зросла з 2 до 6, вони мали такий зміст і періодизацію: 1. Наш край у далекому минулому. 2. Пам’ятки культури XV-XIX ст. на території рідного краю. 3. Боротьба робітників і селян проти пригноблених у рідному краї. 4. Наші земляки – учасники Великого Жовтня і громадянської війни. 5. Наші земляки – активні учасники Великої Вітчизняної війни. 6. Рідний край у дванадцятій п’ятирічці [4, с. 7-9].

Висновки. Таким чином, у досліджуваній період відбувалися кількісні та якісні зміни у становищі краєзнавчого компонента у шкільних програмах з історії.

Якщо у програмах 40-50-х рр. була відсутня цілісна система знань про рідний край, ігнорувалися регіональні особливості розвитку історії, а краєзнавчий матеріал розглядався лише як допоміжний для кращого розуміння загальних явищ і закономірностей, то уже з другої половини 60-х рр. уводилася принципово інша модель вивчення історії „малої батьківщини”. Вона передбачала наявність у програмі самостійних уроків „Наш край” (розподілених по класам і по хронологічним періодам) та подій місцевого характеру, які мали загальноісторичне значення.

Література

1. Вагин А.А. Методика обучения истории в школе / А.А.Вагин. – М.: Педагогика, 1972. – 298 с.
2. Програми восьмирічної і середньої школи на 1968-1969 навчальний рік. Історія. – К.: Радянська школа, 1968. – 96 с.
3. Програми восьмирічної школи. Історія. 5-8 класи. – К.: Радянська школа, 1959. – 52 с.
4. Программы для средних учебных заведений. История. 5-11 классы. – К.: Радянська школа, 1989. – 97 с.
5. Програми середньої школи. Історія СРСР. Нова історія для 8-10 класів. – К.: Радянська школа, 1946. – 42 с.
6. Програми середньої школи. Історія СРСР. Нова історія для 8-10 класів. – К.: Радянська школа, 1953. – 70 с.

УДК 372.894

Марченко Т.М.

викладач кафедри методики викладання
суспільних дисциплін Сумського державного
педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРАВОЗНАВСТВА

У статті розглядається питання використання інноваційних педагогічних технологій в процесі підготовки майбутнього вчителя правознавства. Сьогодні, професійна підготовка вчителя правознавства потребує якісного оновлення методології, змісту і технологій, поєднання цілісного педагогічного процесу, з урахуванням позитивного досвіду сучасної парадигми освіти.

Ключові слова: інноваційні технології, суспільствознавчі дисципліни, суспільствознавство, навчальний процес.

Марченко Т.М. Использование инновационных технологий в подготовке будущих учителей правоведения. В статье рассматривается вопрос использования инновационных педагогических технологий в процессе подготовки будущего учителя правоведения. Сегодня, профессиональная подготовка учителя правоведения нуждается в качественном обновлении методологии, содержания и технологий, сочетания целостного педагогического процесса, с учетом позитивного опыта современной парадигмы образования.

Ключевые слова: инновационные технологии, обществоведческие дисциплины, обществоведение, учебный процесс.

Marchenko T.M. The use of innovative technologies in preparation of future teachers of jurisprudence.

In the article the question of the use of innovative pedagogical technologies is exposed in the system of preparation of future teacher of jurisprudence. Today, professional preparation of teacher of jurisprudence needs high-quality update of methodology, maintenance and technologies, combination of integral pedagogical process, taking into account positive experience of modern paradigm of education.

Keywords: innovative technologies, social science disciplines, social science, educational process.

Постановка проблеми. Освіта XXI століття спрямована на удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя, особистісний розвиток кожного студента. Правова освіта має готувати студента жити в мінливому світі інформаційного суспільства, навчає сучасних форм спілкування, розвиває здатність засвоювати інформацію, самовдосконалюватися, впроваджувати нове в практичну діяльність.

За останні роки у підходах до викладання суспільствознавчого циклу відбулись значні зміни. У першу чергу це стосується методології навчання, застосування інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу. Реалії сьогодення показують, що професійна педагогічна компетентність сучасного викладача нині неможлива без практичного володіння сучасними методами навчання та інноваційними технологіями викладання навчального матеріалу, а отже вимагає від педагогів вищої школи постійного

професійного удосконалення та самоосвіти. Тому актуальною стає проблема використання у професійній підготовці майбутніх вчителів правознавства інноваційних технологій.

Актуальність проблеми дослідження. Проблема застосування інноваційних технологій у процесі підготовки майбутніх педагогів є однією з найбільш актуальних в системі сучасної професійної підготовки фахівців, бо тісно пов'язана із формуванням у студентів мотивації до навчання, яка впливає на якість засвоєних ними знань та розвиток фахових умінь та навичок, їх професійну компетентність.

Значний внесок у розробку методології й теорії поняття педагогічної технології зроблений зарубіжними педагогами – М. Кларком, Ф. Персивалем, Д. Фінном, М. Вулманом, С. Сполдингем, А. Ламсдейном, – та вітчизняними науковцями: О. Агаповою, В. Боголюбовим, А. Вербицьким, Л. Виготським, В. Давидовим, І. Журавльовим, Л. Занковим, Л. Зевіною, І. Зимнюю, М. Зиновкіною, М. Кларіним, І. Лернером, Б. Лихачовим, В. Монаховим, Г. Селевком, Н. Талізною та іншими. Проблему інноватики в педагогіці розглядали такі вчені як: О. Арламов, В. Журавльов, В. Загвязинський та інші. Питанням впровадження інноваційних технологій навчання займалися педагоги: О. Пометун, О. Пехота, А. Старева, К. Дяченко, І. Первін та інші.

Дослідники М. Лапіна, В. Паламарчук, О. Попова, М. Поташник, А. Пригожина, С. Гончаренко, І. Зязюн, О. Савченко, Н. Суханова, В. Андрущенко, В. Кремень, В. Лутай присвятили праці проблемі використання інноваційних педагогічних технологій в процесі підготовки майбутнього вчителя. Водночас аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що питання використання інноваційних педагогічних технологій саме в процесі підготовки вчителя правознавства є малодослідженим.

Мета статті – теоретично обґрунтувати використання інноваційних педагогічних технологій в процесі підготовки майбутнього вчителя правознавства.

Виклад основного матеріалу. Чого і як треба вчити майбутнього вчителя суспільствознавства – це одне з найважливіших питань вищої школи. В сучасних умовах українського суспільства, що модернізується, ці питання набули особливої актуальності. Студент навчаючись у вищому навчальному закладі, прагне набути таких якостей, які неможливо сформулювати в інших умовах, і які мають стати запорукою його успішної роботи в школі.

Безумовно, незаперечною є роль вітчизняної системи освіти, яка впродовж тривалого часу забезпечувала ґрунтовну підготовку спеціалістів, виховувала колективістські якості й водночас другорядність власне самої особистості. Разом з тим сьогодення з його стрімким потоком інформації, мобільними технологіями, акцентом на особистісній орієнтації потребує як зміни самого феномена знання, зміцнення загальнокультурного фундаменту освіти, пріоритету самостійності, розвитку умінь мобілізувати особистісний потенціал, так і суттєвих змін у навчально-пізнавальній, науково-дослідній, практичній складових системи професійної підготовки вчителя суспільних дисциплін.

Актуальна тенденція сьогодення – усвідомлення потреби нової гуманістичної парадигми освіти. Її мета – підготовка фахівця, високого рівня освіченості, професіоналізму, вихованості, розвитку особистості відповідно до духовних цінностей національної й загальнолюдської культури. Йдеться про створення у вищому навчальному закладі такого середовища, в якому поєднуються оновлені й нові освітні технології, спрямовані на оволодіння прийомами професійно-педагогічної діяльності, формування наукового світогляду й гуманістичних ідеалів, розвиток моральних якостей, розкриття творчих можливостей особистості. Гуманоцентрична переорієнтація освіти, головною метою якої є особистість, яка прагне до самовдосконалення і саморозвитку, основними рисами якої є загальність, інтегративність, креативність (за Н. Сухановою), зумовила величезну увагу до нової філософії освіти, як джерела методологічного обґрунтування стратегії розвитку освіти, методології та технології освіти у розв'язанні проблем дидактики тощо.

Якісна перебудова навчально-виховного процесу охоплює як радикальне оновлення його змісту, так і розробку та запровадження нових форм і способів навчання і виховання. Дослідники аналізують її значення у здійсненні переходу від репродуктивного типу навчання до творчо-пошукового, розкривають зміст, структуру, основні елементи цих технологій, їх вплив на функції освіти – пізнавальну, виховну, комунікативну тощо [1, с. 114]. Разом з тим дедалі більшою стає проблема у з'ясуванні її концептуальних, світоглядно-методологічних аспектів.

Основною ознакою нової технології навчання в умовах перебудови суспільного життя є її гуманістичний характер.

У діяльності людини розрізняють два взаємопов'язаних напрями: спрямування на об'єктивну дійсність, її пізнання, зміну і спрямування на себе, свій внутрішній світ, самопізнання і розвиток. Основою взаємозв'язку обох цих напрямів є єдність процесів розпредмечування, тобто оволодіння в процесі практичної діяльності змістом і об'єктивною логікою предметного світу, і опредмечування, тобто втілення сутнісних сил людини в процесі її діяльності у предметні форми. Цим визначається зміст діяльнісного підходу до навчального процесу, зокрема до сучасних технологій навчання.

Студент є не тільки об'єктом навчання і виховання, який протистоїть викладачеві і залежить від нього, він є одночасно суб'єктом самоосвіти і самовиховання, який впливає на викладача і коригує його діяльність.

Т.Старченко, О. Стоян, О. Бобик зазначають, що статус об'єкта діяльності передбачає наявність у студента тих соціальних якостей, які вже сформовані в ньому в конкретних соціальних умовах [8, с. 46]. Статус

же суб'єкта діяльності, на думку Б. Бондаря, передбачає усвідомлення студентом перспективи свого дальшого розвитку, тобто виходу за рамки даних умов, прояв активності, тенденції саморозвитку, самореалізації [3, с. 28]. Саме цю сторону свідомості і діяльності студента повинен формувати педагог у процесі співтворчості з ним.

Сучасне викладання суспільних дисциплін – це педагогіка співдії, співтворчості. Вона втілюється у реальний процес навчання там, де викладач є не лише суб'єктом педагогічної діяльності, а і його об'єктом, тобто відчуває зворотній зв'язок зі студентом, який полягає насамперед в оцінці ним роботи викладача. Умовою реалізації педагогіки співтворчості є демократизація навчально-виховного процесу в поєднанні з високими вимогами як до викладача, так і до студента.

Розробка нових форм і способів навчання правознавству ґрунтується саме на такому, якісно новому розумінні суб'єкта та об'єкта навчально-виховного процесу, їх взаємозв'язку. У виданому в 1986 році ЮНЕСКО глосарії технологія навчання характеризується як “системний метод створення, застосування і визначення всіх процесів викладання у засвоєння знань з урахуванням, і людських і технічних ресурсів, їх взаємодії, який ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти” [9, с. 69].

Системність нових форм і способів навчання полягає в тому, що вона включає в себе методи навчання, його зміст, цілі і цінності. Лише за наявності усіх цих компонентів може бути досягнута належна якість навчального процесу. Говорячи про взаємозв'язок системності нової технології навчання та її ефективності, Н. Талізїна зазначає, що “якість професійної підготовки спеціалістів будь-якого профілю залежить від ступеня обґрунтованості трьох основних вузлів: цілі навчання (для чого вчити), змісту навчання (чому вчити) і принципів організації навчального процесу (як вчити)” [2, с. 141].

Цілі навчання суспільних дисциплін – конкретні види діяльності, які виконуватиме спеціаліст після закінчення вузу. Відповідно до них формуються типові завдання, які він розв'язуватиме у процесі своєї професійної діяльності. Цілями навчання і типовими завданнями зумовлені засади нової технології навчання. Виходячи з цілей, викладач розробляє принципи організації і методик проведення навчального процесу, а також форми контролю якості підготовки майбутніх викладачів правознавства. Для студентів цілі навчання є орієнтиром у самоорганізації і самоконтролі за якістю оволодіння професійною діяльністю.

Правильне визначення цілей навчання з суспільних дисциплін має важливе наукове, навчально-виховне і практичне значення, бо залежно від них розробляються способи підготовки спеціалістів до виконання соціально-професійних завдань, умови їх практичного використання.

Загальною вимогою до цілей підготовки майбутніх вчителів правознавства є не тільки їх відповідність сьогодишньому рівню науково-технічного прогресу, а й урахування тенденцій його розвитку. Це означає, що майбутнього вчителя правознавства слід орієнтувати на розв'язання таких завдань, які вимагають творчого підходу до роботи, нестандартного мислення і нестандартних дій.

Діяльнісний підхід до цілей навчально-виховного процесу в новій технології навчання визначає якісно нове розуміння його методики згідно з якою він реалізується у формі діалогу між викладачем і студентом або між студентами за участю викладача.

Діалогічність відповідає природі діалектичного мислення, творчому характеру пізнання. Саме в діалозі здійснюється співтворчість викладача і студента як суб'єктів навчального процесу не тільки у відтворенні відомого знання, а й у відкритті нового. Діалог будується на виявленні протилежних сторін у предметі або процесі, постановці проблеми, зіставленні різних точок зору, в результаті якого народжується нове знання. Діалог є методом, який найбільше відповідає методиці читання проблемних лекцій. Перехід до такого читання лекцій вимагає ґрунтовного переосмислення і змісту, і методики викладу кожної лекції з правознавства. Тут потрібне не механічне скорочення матеріалу, який викладається, а перебудова лекції, в основі якої – чітке і послідовне проведення методологічної концепції з метою найглибшого з'ясування проблематики лекції.

У новій технології навчання дедалі більшого значення набуває самостійна робота студентів. Тож, у завдання викладача входить викликати у студентів інтерес до самостійної роботи по вивченню предмету. Для цього необхідні: по-перше, наукове обґрунтування завдань з кожної теми, рекомендація літератури з правової дисципліни; по-друге, допомога студенту в оволодінні методикою виконання завдань, роз'яснення складних правових питань; по-третє, чіткий контроль за виконанням завдань.

Самостійна робота сприяє розкриттю і розвиткові потенціальних можливостей студента його самопізнанню і самореалізації, підвищує інтерес до навчального процесу [6, с. 98].

Потреба суспільства у майбутніх вчителях правознавства високої якості висуває на перше місце питання про роль самого студента у навчальному процесі. Кращим студентам дозволено працювати і переходити на індивідуальний графік виконання навчального плану, що сприяє розвитку їх ініціативи, істотно змінює зміст індивідуальної роботи викладача із студентом. Індивідуальна робота викладача з сильними студентами повинна стати лабораторією розробки і використання методики роботи з іншими студентами.

Заключним етапом підготовки майбутніх вчителів правознавства є діагностика якості підготовки студентів на різних етапах навчання, а також атестація випускників вузу за новими вимогами. Відповідно до нових вимог змінюються і засоби цієї діагностики.

Якщо раніше контроль якості підготовки майбутніх вчителів з правознавства зводився до перевірки набутих ним знань і основним методом її був репродуктивний, то сьогодні ставиться мета перевірити і оцінити якість виконання студентом конкретних видів діяльності відповідно до майбутньої професії. Рівень знань і

професійної підготовки студентів перевіряється за допомогою проблемно-ситуаційних завдань модульних контрольних робіт, які він повинен виконати [7, с. 167].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Суспільство XXI століття чекає на вчителя правознавства, котрий має правові знання, розвинені аналітичні здібності, володіє творчим стилем мислення, гнучким розумом, навичками ораторського і ділового стилю спілкування.

Майбутній вчитель правознавства має знати нові технології навчання; методи формування навичок самостійної роботи, розвитку творчих здібностей, логічного мислення учнів, повинен уміти проектувати, конструювати і проводити уроки і виховні заходи в тому числі з елементами інформаційно-комп'ютерних технологій.

Професійна підготовка майбутнього вчителя правознавства, повинна ґрунтуватися на якісному оновленні методології, змісту і технологій, поєднанні цілісного педагогічного процесу, з урахуванням позитивного досвіду, сучасної парадигми освіти. Запропоновані підходи до професійної підготовки майбутнього вчителя правознавства безумовно потребують подальшого осмислення та нової практики навчання і ґрунтовних теоретичних напрацювань.

Потребує подальшої розробки проблема застосування інноваційних технологій під час різних видів професійної діяльності в ході підготовки майбутніх учителів правознавства: навчальної, позааудиторної, культурно-дозвілдової тощо.

Література

1. Алексюк А. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання / А. Алексюк.– К., 1993. – 220 с.
2. Атанов Г. Возрождение дидактики – залог развития высшей школы / Г Атанов. – Донецк, 2003. – 180 с.
3. Бабанский Ю. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю. Бабанский – М., 1982. – 305 с.
4. Зязюн І., Крамущенко Л., Педагогічна майстерність: Підручник / І. Зязюн, Л. Крамущенко, – К., 2004. – 422 с.
5. Кремень В. Україна розпочинає модернізацію вищої освіти / В.Кремень // Освіта. – 2004. – № 11 (березень). – С. 2–3
6. Невмержицький О. Педагогічні технології – зваби, загрози: Педагогічна майстерність / О. Невмержицький // Вища освіта України. – 2006. – № 1. – С. 97–101.
7. Ситаров В. Дидактика. / В. Ситаров – М., 2002. – 320 с.
8. Старченко Т., Стоян О., Бобик О. Вища школа на шляху оновлення / Т. Старченко, О. Стоян, О. Бобик. – Львів, 1991. – 128 с.
9. Ярошенко О. Методична підготовка майбутніх учителів: реальний стан і шляхи до вдосконалення / О. Ярошенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С.69–73

УДК 378.14

Михайленко Н.А.

викладач кафедри педагогіки

Сумського педагогічного університету ім. А.С.Макаренка

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ЯК СКЛАДОВА УСПІШНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Стаття присвячена проблемі творчої діяльності вчителя як складової ефективного педагогічного процесу. У статті розкриваються сутність творчої діяльності вчителя, її специфіка та основні напрямки.

Ключові слова: творчість, творча діяльність, учитель, творча самореалізація.

Михайленко Н.А. Творческая деятельность учителя как составляющая успешного педагогического процесса

Статья посвящена проблеме творческой деятельности учителя как составляющей эффективного педагогического процесса. В статье раскрываются сущность творческой деятельности учителя, ее специфика и основные направления.

Ключевые слова: творчество, творческая деятельность, учитель, творческая самореализация.

Natalya Mykhaylenko. Creative activity of the teacher as the component of successful pedagogical process

The article deals with the problem of creative activity of the teacher as a component of effective pedagogical process. The article reveals the essence of creative activity of the teacher, its specific features and the main directions.

Key words: creativity, creative activity, teacher, creative self-realization.

Постановка проблеми. Сучасному освітньому процесу притаманна орієнтація на виховання творчого, успішного, конкурентноспроможного фахівця. Це пов'язане не тільки з вимогами суспільства до майбутнього спеціаліста, а й з зацікавленістю особистості у постійному професійному зростанні, з бажанням людини отримувати задоволення від своєї праці. У цьому світлі особливо важливим стає ефективна підготовка професійних педагогічних кадрів, які зможуть вирішувати завдання щодо формування соціально-активної особистості, розвитку її творчих здібностей. Зрозуміло, що формувати творчу особистість учнів може тільки творчо працюючий учитель. Тому поряд з глибоким знанням своєї спеціальності, розумінням психологічних особливостей учнів різного віку, вмінням та бажанням спілкуватись з ними, любов'ю до дітей, творчий вчитель має характеризуватися високою працездатністю, стресостійкістю, здатністю швидко адаптуватись до використання нових інформаційних технологій, прагненням до самоосвіти та творчого саморозвитку.